

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SİVAS KENT PLANLARININ ALAN KULLANIMLARI YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

Demet DEMİROĞLU^{1*}, Can Bülent KARAKUŞ²

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kilis

²Sivas Belediyesi SİBESKİ Müdürlüğü, Sivas

ÖZET

Kent planları, kentsel araziye farklı kullanımlar için geleceğe yönelik olarak tahsis eden planlardır. Yaşadığımız coğrafi mekânın önemli bir parçasını oluşturan kentlerimizdeki yaşam çevrelerinin bozulması ve kimiksizleşmesinin, doğal ve kültürel değerlerimizin yok olmasının, yerleşim alanlarımızın risk taşımasının temel nedenlerinden en önemlisi; söz konusu olan kent ve çevresiyle ilgili her ölçekteki fiziki planın ekolojik temele dayalı olarak hazırlanmaması ve planların birbirleriyle ilişkilendirilmemesidir.

Doğayı koruyabilmek, geliştirerek gelecek kuşakların yararlanmasına sunabilmek, ancak her yörenin ya da bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin göz önüne alındığı, birbirleriyle çelişmeyen alan kullanım kararlarının ülke-bölge ve çevre düzeni planlarına entegre edilmesiyle ve bu planların ilişkilendirilmesiyle mümkündür. Böylece tarım, orman, yerleşim, turizm, çayır-mera ve sanayi sektörleri gibi sektörel gelişmeler alanın doğal ve kültürel potansiyeline göre yönlendirilerek kentsel kalkınma ile birlikte kırsal kalkınma da sağlanacaktır. Üst ölçekli planlarda alınan sağlıklı kararlar aynı yaklaşım ve yöntemlerle alt ölçekli planlar olan 1/5000 ölçekli nazım imar planı ile 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına da yansıtılarak, bu planlarda da doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunmasıyla yöre halkına sağlıklı kentsel ve sağlıklı kırsal yaşam olanakları sunulacaktır.

Bu çalışmada; Sivas kentinin günümüze kadar yapılmış olan 1972 yılına ait 1/20.000 ölçekli çevre düzeni planı ile 1982 yılına ait 1/25.000 ölçekli nazım imar planı sayısal ortama aktarılarak bu planlardaki alan kullanım kararları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonuçlarının kentin gelecekteki planlama çalışmalarına ışık tutması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sivas, kent planları, arazi kullanım planlaması

COMPARING OF URBAN PLANS OF SİVAS FROM PAST TO PRESENT FROM THE POINT OF VIEW OF LAND USE PLANS

ABSTRACT

Urban plans are the plans which allocate the urban land according to different uses towards the future. Most important fundamental reason of our living environments forming the most important part of the geographical residence we live on to be unhealthy and unidentified and disappearing of our natural and cultural values and our settlement areas having a risk is that any level of hard infrastructure plan of the related city and its surrounding up to any scale have not been prepared basing the ecological fundamentals and those hard infrastructure plans not being related to each other.

To protect the nature and to be able to present the nature to the benefit of the future generations by supplying a development for the nature is only possible where natural and cultural landscaping characteristics of each location or the region are taken into consideration and by the integration of consistent resolutions and the like resolutions having no discrepancies as to land use to the country-region and environmental plans and also by relating those hard infrastructure plans to each others. Thus, rural countryside development together with urban development shall be realized by guiding

* Yazışma yapılacak yazar: demodem46@gmail.com

Makale metni 19.08.2011 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 28.10.2011 tarihinde basım kararı alınmıştır.

the sectoral developments like agriculture, forestry, settlement, tourism, grass and pasture, and industry in accordance with the natural and cultural potential of the related interest of area. Healthy decisions taken by looking over high scaled plans can be reflected with the same approach and methodologies to the structural urban plans scaled 1/5000 which is sub level scaled plans and to land use plans scaled 1/1000. Healthy urban and rural countryside living means shall be submitted to the locals by protecting the natural and cultural values within all these structural urban plans and land use plans.

In this study, environmental plan of the city Sivas scaled 1/20.000 and belonging to the year 1972 and land use plan of the city Sivas scaled 1/25.000 belonging to the year 1982 which have been prepared up to now have been digitised and land use decisions(resolutions) taken on these plans have been compared. Results of this comparison aim at shedding light on the future planning studies of the city.

Keywords: Sivas, urban plans, land use planning

1. GİRİŞ

Hızlı nüfus artışı, özellikle sanayi devrimiyle başlayan ve hızla gelişen teknoloji ve temel kalkınma tercihinin sanayileşme olarak seçilmesi doğal çevre üzerinde baskıları arttırmakta, doğal çevrenin kendisini yenileme gücünü yitirmesine neden olmaktadır. Bütün bu sorunların sonucunda ise yaşam çevrelerimiz giderek sağlıksızlaşmakta, doğal ve kültürel değerlerimiz zarar görmekte, kentlerimiz kimliksizleşmekte, yerleşim alanlarımız doğal afet ve yerleşim riski taşımaktadır.

Yukarıda bahsedilen sorunların çözümü için günümüzde tüm dünyada insan gereksinimlerini karşılamada temel kaynak olan doğanın bilimsel esaslara dayalı olarak korunarak kullanılması yönünde planlanması yaklaşımı benimsenmektedir. Buradan hareketle doğal, kültürel ve ekonomik kararların fiziksel mekâna yansıtılması süresince coğrafi mekânın doğal kaynaklarının korunarak kullanılmasını, insan-doğa ilişkilerini korumayı ve aynı zamanda çevresel ve ekonomik gelişmeler arasındaki dengeyi kurmayı hedefleyen çevre duyarlı kent planlama yaklaşımları giderek önem kazanmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkeler kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak için hukuki açıdan planlamayı yönlendirici kriter ve normlarla çevre, imar ve planlama mevzuatlarını birbirleriyle örtüşen bir kimlikle ortaya koymuşlar ve planlamayı kurumsallaştırmışlardır (Atabay, 2005).

Ülkemizde geçerli olan planlama hiyerarşisinde en üst sırada sosyo-ekonomik kalkınma için ilke ve politikaların ortaya konduğu beşer yıllık olarak TBMM tarafından hazırlanan yazılı belge niteliğindeki ülke kalkınma planları yer almaktadır. Ülke kalkınma planlarının alt kademesini DPT tarafından yapılan veya yaptırılan sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri belirlemek üzere hazırlanan bölge planları oluşturmaktadır (Resmi Gazete, 1985).

Ülkemizdeki planlama hiyerarşisinde sosyo-ekonomik planlardan sonra gelen üst düzey fiziki planlar başlığı altında en büyük ölçekte yapılan fiziki çalışma, Çevre Düzeni Planları'dır. Söz konusu bu planlarda sosyo-ekonomik planlardaki politika ve stratejiler mekân boyutuna indirildiğinden dolayı oldukça önemlidir. Günümüze değin gerek işlev, ölçek, nitelik ve gerek yetki açısından pek çok değişikliğe uğramış olan Çevre Düzeni Planları konuyla ilgili son yönetmelik olan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik"de; ülkemizin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel zenginliğin korunarak kalkınma planları ve varsa bölge planları temel alınarak, ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren, genel arazi kullanım kararları ile bunlara ilişkin strateji ve politikaları oluşturmak ve çevre kirliliğini önlemek amacıyla; nazım ve uygulama imar planlarına esas teşkil etmek üzere bölge ve havza bazında 1/50.000-1/100.000 ölçekte hazırlanan veya hazırlattırılan planlar olarak belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2008).

Ülkemizin planlama mevzuatında alt ölçekli planlar olan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planları ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planlarına esas teşkil eden hem stratejik hem de fiziksel nitelik taşıyan Çevre Düzeni Planları hazırlanırken sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde doğal ve kültürel çevrenin tüm bileşenlerinin işleyişlerinin,

birbirleriyle ilişkilerinin ve birbirleri üzerine etkilerinin çok iyi analiz edilmesi ve akılcı kullanılması sağlıklı kent ve kırsal yaşam için artık zorunlu bir süreçtir.

Bu çalışmada Sivas kentinin günümüze kadar yapılmış olan üst düzey fiziki planları sayısal ortama aktarılarak bu planlardaki alan kullanım kararları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonuçlarının şu anda çalışmaları devam eden Yozgat- Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi için hazırlanan 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planına yol göstermesi umut edilmektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel materyallerini Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nden temin edilen Sivas kenti 1972 yılı çevre düzeni planı ile 1982 yılı nazım imar planı oluşturmaktadır (Sivas Belediyesi, 2009). 1972 yılı 1/20.000 ölçekli 1 paftadan oluşan çevre düzeni planı ile 1/25.000 ölçekli ve 7 paftadan oluşan 1982 yılı nazım imar planına ait paftalar Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Komutanlığından temin edilen 1/25.000 ölçekli vektör haritadan alınan yer kontrol noktaları yardımıyla rektifiye edilmiş, rektifiye edilen bu paftalar tek bir görüntü haline getirilerek öncelikli olarak kentin imar ve mücavir alan sınırları tespit edilmiştir (HGK, 2009). Daha sonraki aşamada ise kentin planlanmış sektörel alan kullanım tipleri bu planlar üzerinden çizilerek söz konusu alan kullanımları karşılaştırılmıştır. Araştırmada planlama çalışmaları ile ilgili mekânsal verilerin girişi, saklanması, yönetim ve gösterimini sağlamak amacıyla CBS yazılımı olan ArcGIS 9.2 programı kullanılmıştır.

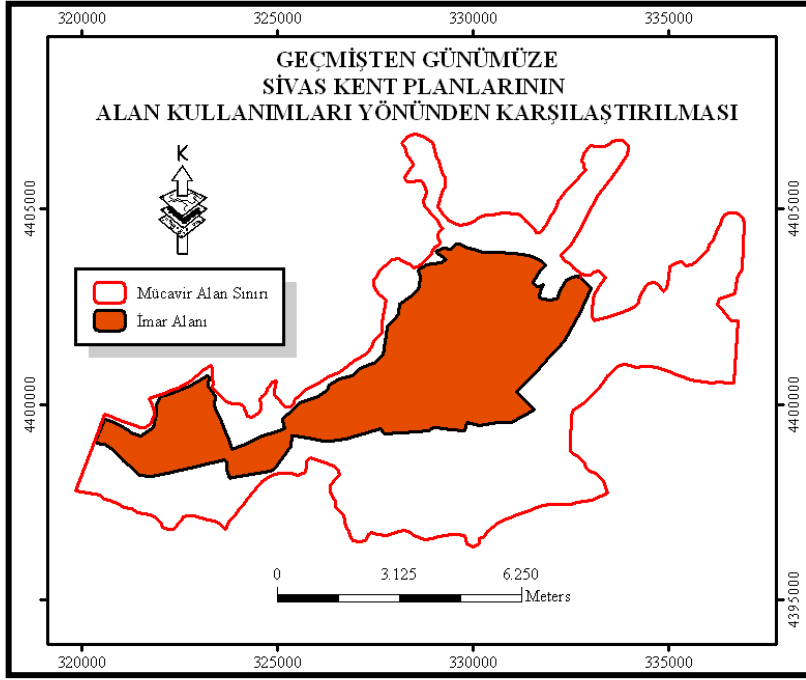
3. SİVAS KENTİNİN KENT PLANLARI VE SÖZ KONUSU PLANLARDAKİ ALAN KULLANIM KARARLARI

Sivas'ın ilk İmar Ana Planı 1967 yılında İller Bankası'na açılan yarışma ile yaptırılmıştır. 1/20.000 ölçekli Çevre Düzeni Planına uygun olarak 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve daha sonra da 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı yapılarak 14.03.1972 yılında onanmıştır. Kentin göç alarak büyümesi nedeniyle, 3194 sayılı İmar Yasası ile belediyelere kendi imar planlarını yapma ve yaptırma imkânlarına kavuşması sonucunda 1982 yılında belediyenin müracaatı ile İmar ve İskân Bakanlığı'nca imar planı revizyonu ve ilaveleri yaptırılmıştır (Sivas Valiliği, 2006).

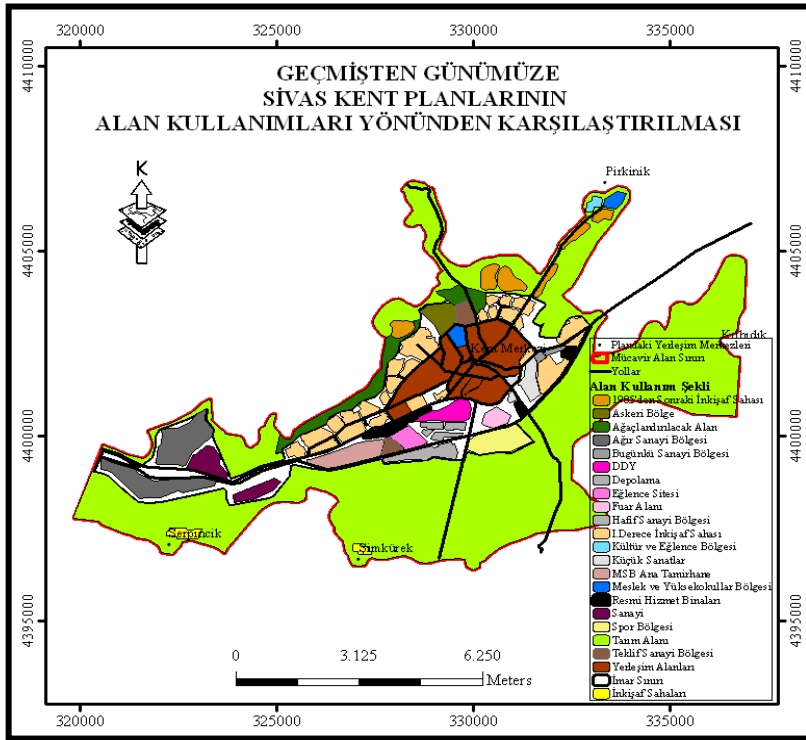
3.1. 1972 Yılı Çevre Düzeni Planı

1972 yılı 1/20.000 ölçekli 1 paftadan oluşan çevre düzeni planı HGK'nın vektör haritası yardımıyla sayısallaştırılmıştır. Söz konusu plan Şekil 1 ve 2'de verilmiştir. Plandaki mücavir alan 72,79 km² alan kaplarken; kentin imar alanı 26,84km²'dir (Şekil 1).

Söz konusu çevre düzeni planındaki alan kullanım kararları incelendiğinde tarım alanlarının %57,85 dağılım oranıyla en yüksek paya sahip olduğu görülecektir. Kentin imar sınır ile mücavir alan sınırı arasında kalan alanlar tarım alanı olarak planlanmıştır. İmar sınırı içerisinde yer alıp, herhangi bir kullanım şekli önerilmeyen alanlar kent içi açık alan olarak nitelendirilmiştir. Bu alanlar 9,16 km² alan kaplamaktadır. Yerleşim alanları kapsamına alınan alan kullanım şekilleri (Eğlence Sitesi, Fuar, Spor Bölgesi, I.Derece İnkişaf Sahası, İnkişaf Sahaları, 1985'den Sonraki İnkişaf Sahası, Askeri Bölge, Meslek ve Yüksekokullar Bölgesi, Kültür ve Eğlence Bölgesi, Resmi Hizmet Binaları Yerleşim Alanları) Tablo 1'de belirtilmiştir. Yerleşim alanları planda %18,23'lük bir dağılım göstermektedir. Söz konusu plandaki sanayi alanları (Sanayi, Hafif Sanayi Bölgesi, Ağır Sanayi Bölgesi, DDY, MSB Ana Tamir, Depolama, Küçük Sanatlar, Teklif Sanayi Bölgesi, Bugünkü Sanayi Bölgesi) toplam alanın %9,08'ini oluşturmaktadır. Kent merkezinin kuzeyi ve kuzey batısında planlanan ağaçlandırma alanları ise 1,64 km² alan kaplayarak mücavir alanın %2,25'ini oluşturmaktadır (Şekil 2, Tablo 1).

Őekil 1. 1972 yılı evre dűzeni planındaki imar alanı ve műcavir alan sınırı

Őekil 2. 1972 yılı evre dűzeni planındaki alan kullanım őekilleri

Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması

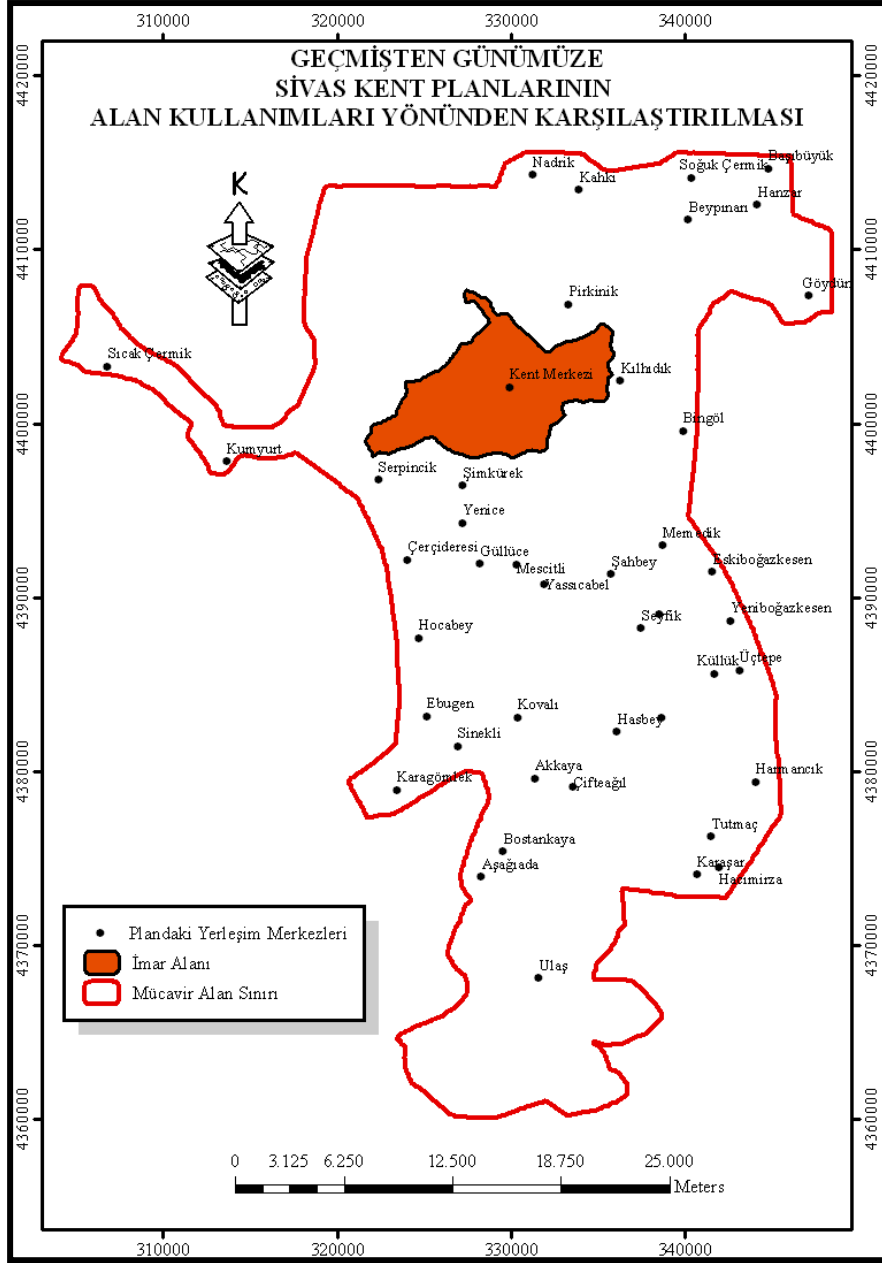
Tablo 1. 1972 yılı çevre düzeni planındaki genel alan kullanım şekillerinin alanları ve dağılım oranları

ALAN KULLANIM ŞEKLİ	Alan (km ²)	Dağılım (%)
SANAYİ		
Sanayi	0,89	9,08
Hafif Sanayi Bölgesi	0,5	
Ağır Sanayi Bölgesi	2,4	
DDY	0,53	
MSB Ana Tamir	0,78	
Depolama	0,35	
Küçük Sanatlar	0,58	
Teklif Sanayi Bölgesi	0,45	
Bugünkü Sanayi Bölgesi	0,13	
SANAYİ TOPLAM	6,61	
YERLEŞİM		
Eğlence Sitesi	0,35	18,23
Fuar	0,27	
Spor Bölgesi	0,84	
I.Derece İnkişaf Sahası	4,23	
İnkişaf Sahaları	0,31	
1985'den Sonraki İnkişaf Sahası	1,24	
Askeri Bölge	0,52	
Meslek ve Yüksekokullar Bölgesi	0,39	
Kültür ve Eğlence Bölgesi	0,12	
Resmi Hizmet Binaları	0,41	
Yerleşim Alanları	4,59	
YERLEŞİM TOPLAM	13,27	
TARIM ALANI	42,11	
AĞAÇLANDIRILACAK ALAN	1,64	2,25
KENT İÇİ AÇIK ALANLAR	9,16	12,59
GENEL TOPLAM	72,79	100

3.2. 1982 Yılı Nazım İmar Planı

1982 yılı planında kentin mücavir alanı 1097,37 km² alan kaplarken; bu alanın %6,27'si (68,81 km²), imar alanını oluşturmaktadır (Şekil 3).

Söz konusu plan sayısallaştırılırken "Orta Yoğunluktaki Yerleşim Alanları, Seyrek Yoğunluktaki Yerleşim Alanları, Sık Yoğunluktaki Yerleşim Alanları, Orta Yoğunlukta Gelişim Alanları, Seyrek Yoğunlukta Gelişim Alanları, Sık

Şekil 3. 1982 yılı nazım imar planındaki imar alanı ve mücadir alan sınırı

Yoğunlukta Gelişim Alanları, Büyük Alan. Kullanımı Gerektiren Kamu Kuruluş Alanları, Eğitim Siteleri, Merkez İş Alanları, Askeri Alanlar, Bölge Parkı, 2. ve 3. Derece Merkezler, Fuar Alanları, Terminal, Kentsel ve Bölgesel Spor Alanları, Sıcak Çermik, Üniversite Kampüs Alanları, Sağlık Tesisleri, Havaalanı” yerleşim alanları olarak; “Küçük Sanayi Siteleri, Organize Sanayi Bölgesi, Sanayi ve Depolama Alanları, Sanayi Bölgesi” sanayi alanları olarak nitelendirilmiştir.

Hedef yılı 2000 yılı olarak ve 500.000 nüfus için hazırlanan 1982 yılı nazım imar planında; kentin gelişme alanları kuzeydoğu ve kuzeybatı yönlerinde planlanmıştır (Topaloğlu vd. 1985). Söz konusu plan incelendiğinde 287,56 km² alan kaplayan tarım alanlarının daha çok kent merkezinin güneydoğusunda, kuzeyinde ve Kızılırmak çevresinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 4).

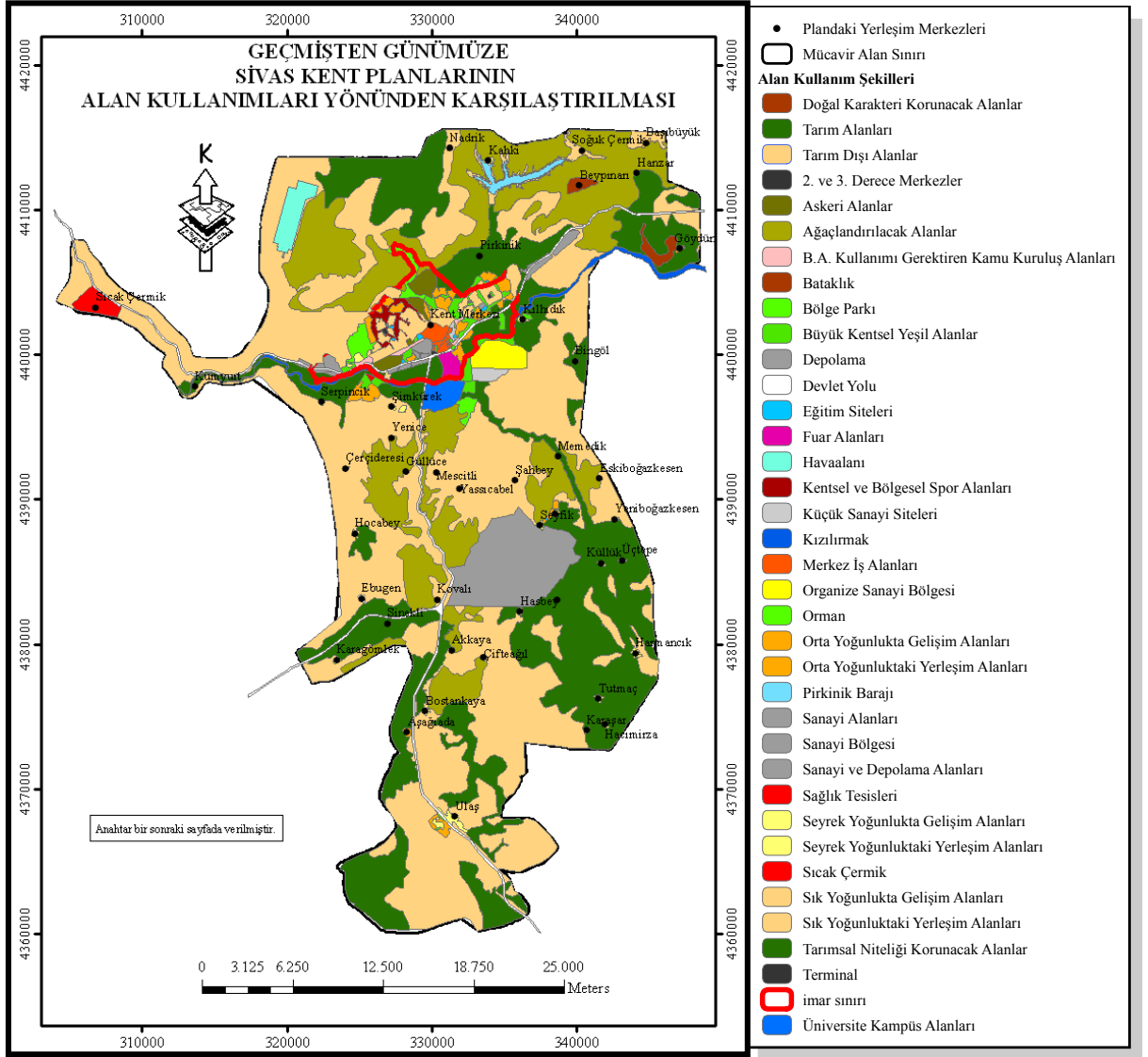
Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması

Tablo 2. 1982 yılı çevre düzeni planındaki genel alan kullanım şekillerinin alanları ve dağılım oranları

ALAN KULLANIM ŞEKLİ	Alan (km ²)	Dağılım (%)
Tarım Alanları	287,56	26,20
Yerleşim Alanları	76,88	7,01
Ağaçlandırılacak Alanlar-Orman Alanları	186,08	16,96
Sanayi Alanları	53,37	4,86
Doğal Karakteri Korunacak Alanlar	1,51	0,14
Tarım Dışı Alanlar	464,95	42,37
Kızılırmak	8,17	0,74
Baraj Göleti	3,61	0,33
Yollar	15,24	1,39
Mücadir Alan	1097,37	100

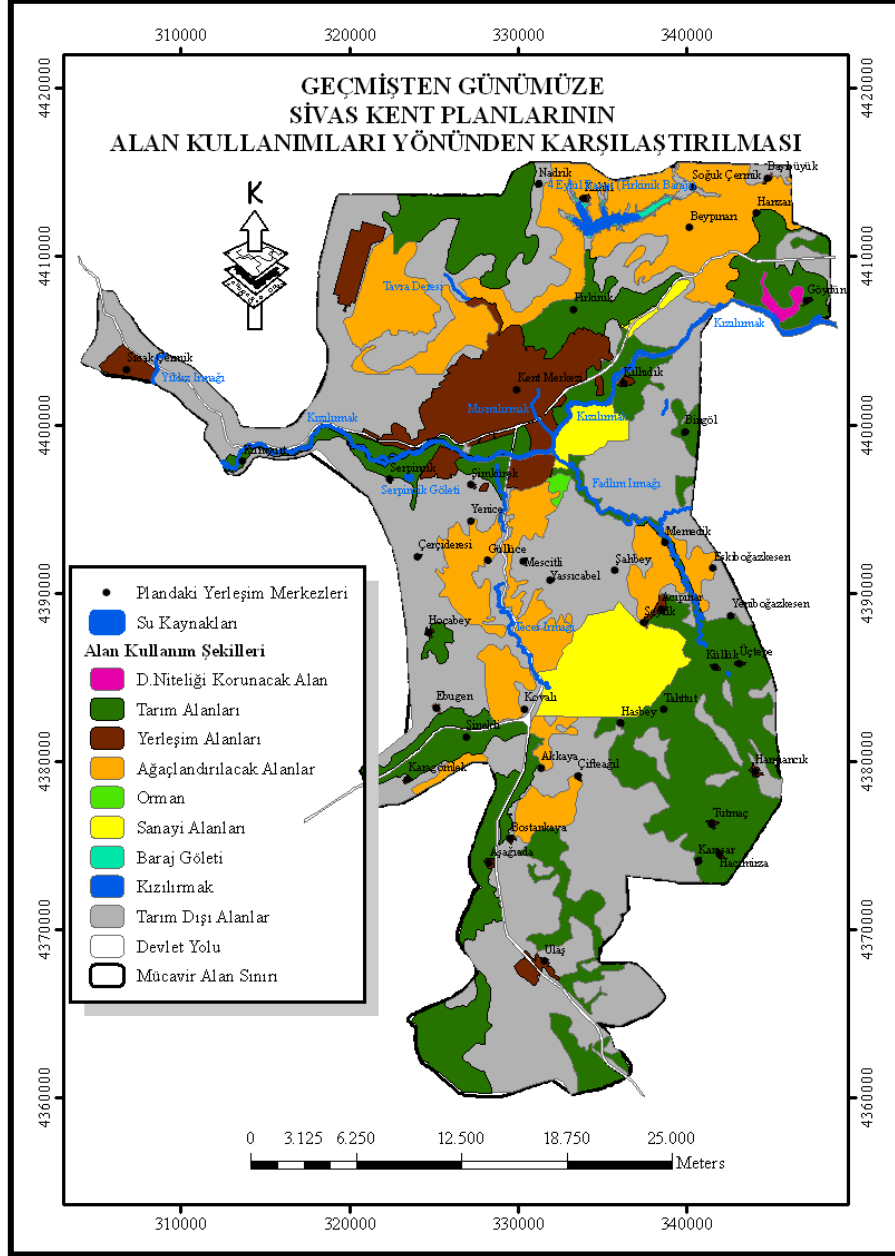
Ağaçlandırılacak alanlar ise kentin kuzeybatısında yer alan Havaalanı çevresinde ve 4 Eylül Baraj Göleti çevresinde planlanmıştır. Kent merkezinin güneyinde planlanan orman alanı 1,53 km² alan kaplamaktadır. Planda yerleşim alanları 76,88 km² alan kaplamakla birlikte Kızılırmak nehrinin kuzeyinde yoğunlaşmaktadır. Toplamda 53,37 km² alan kaplayan sanayi alanlarının büyük bir kısmını Sivas Demir-Çelik Fabrikası oluşturmaktadır. 4 Eylül Sanayi Sitesi, Mısmırmak nehri kenarında yer alan sanayi bölgesi ve alanın kuzeydoğusundaki OSB de kentteki diğer sanayi alanlarıdır (Şekil 5,6)

Plandaki bazı yerleşim merkezlerinin isimleri değiştirilmiştir. Bu değişiklik; Nadrik-Bademkaya, Kahki-Kolluca, Hanzar-Çukurbelen, Memedik-Tepeönü, Ebugen-Dedeli, Sinekli-Düzova, Seyfik-Doğanca şeklinde olmuştur. Ayrıca plandaki Pirkinik, Kılıhdık ve Şimkürek köyleri günümüzde kentin imar sınırına dâhil edilerek sırasıyla Çayboyu, Uzuntepe ve Esenyurt Mahallesi isimlerini almıştır.

Şekil4. 1982 yılı nazım imar planındaki alan kullanım şekilleri (detaylı)

Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması

Şekil 5. 1982 yılı nazım imar planındaki genel alan kullanım şekilleri

4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1972 ve 1982 yıllarına ait çevre düzeni planlarında yer alan alan kullanım kararlarının alansal dağılımlarına ait veriler incelendiğinde mücavir alanın %1507 oranında artırılarak 72,79 km²'den 1097,37 km²'ye ulaştığı görülmektedir (Şekil 7). Yine iki ayrı yıla ait olan planlar karşılaştırıldığında imar alanı, tarım alanları, yerleşim alanları ve sanayi alanlarında büyük artışlar olmasına rağmen bu kullanım alanlarının mücavir alan içerisindeki oranları 1972 yılı planına göre azaldığı tespit edilmiştir. Örneğin; 1972 yılına ait planda tarım alanları 42,11 km² alan ile %57,85'lik bir dağılım oranına sahipken; 1982 yılı çevre düzeni planında 287,56 km² ile %26,20 oranında dağılım göstermektedir (Tablo 3).

Sanayi alanları 1972 yılına ait çevre düzeni planında 6,61 km² alan ile söz konusu yıla ait mücavir alanın %9,08'ini oluştururken; 1982 yılı planında 53,37 km² alan ile %4,86 dağılım oranına sahiptir. Ancak ağaçlandırılacak alanlar ve

orman alanları yukarıda sözü edilen diğer kullanımların aksine 1972 yılında %2,25'lik bir dağılım oranına sahipken, 1982 yılı çevre düzeni planında %16,96 oranında bir dağılım ulaşmıştır (Tablo 3).

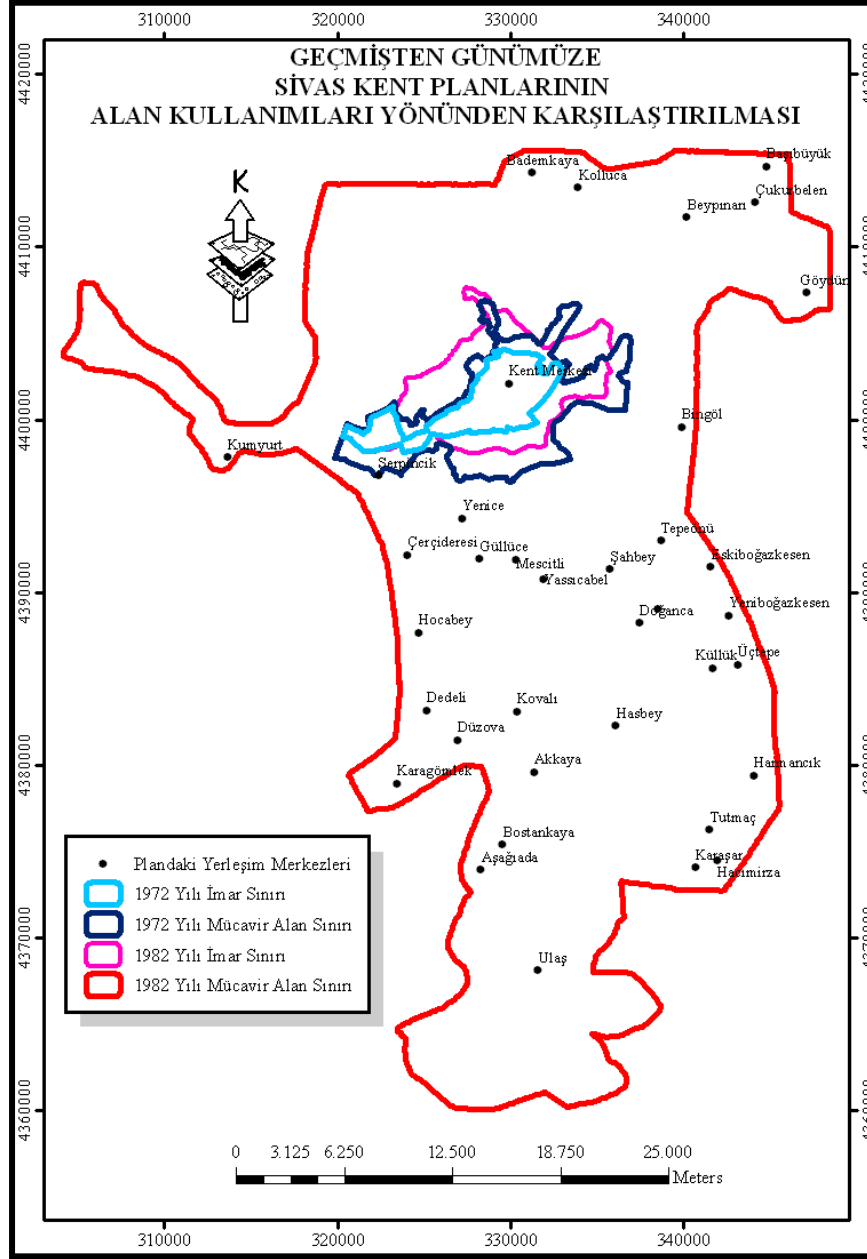
Tablo 3. 1972 ve 1982 yılı kent planlarındaki genel alan kullanım şekilleri- alanları ve dağılımlarının karşılaştırılması

ALAN KULLANIM ŞEKLİ	1972		1982		ARTIŞ ORANI (%)
	ALAN (km ²)	DAĞILIM ORANI (%)	ALAN (km ²)	DAĞILIM ORANI (%)	
Mücvir Alan	72,79	100	1097,37	100	1507
İmar Alanı	26,84	36,87	68,81	6,27	256
Tarım Alanları	42,11	57,85	287,56	26,20	683
Yerleşim Alanları	13,27	18,23	76,88	7,01	579
Ağaçlandırılacak Alanlar-Orman Alanları	1,64	2,25	186,08	16,96	11.346
Sanayi Alanları	6,61	9,08	53,37	4,86	807

Sonuç olarak;

- 1972 ve 1982 yıllarına ait ilgili kent planları karşılaştırıldığında imar sınırının 2; mücvir alan sınırının ise 15 kat arttırıldığı tespit edilmiştir. Bu durum ise kentin doğal kaynakları üzerinde büyük bir tehdit unsuru oluşturacaktır. Ayrıca söz konusu yıllara ait imar sınırları karşılaştırıldığında imar sınırının tarıma I.derece uygun alanların yer aldığı Kızılırmak çevresini kapsayacak şekilde genişletildiği belirlenmiştir.
- 2000 yılı itibariyle 500.000 nüfusa göre hazırlanan 1982 yılı nazım imar planının hedef yılı itibariyle hedeflenen nüfusa ulaşmadığı tespit edilmiştir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Sivas kentinin nüfusu 251.776 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2009). Böylelikle kentin gelecek ile ilgili nüfus kestiriminin iki katı büyüklükte yaşayabileceği kentsel gelişim alanları oluşturulmuştur. Bu alanlar ise nitelikli tarım alanları üzerinde planlanmıştır Kentin geleceğe yönelik nüfus kestirim düzeyinin çok üzerinde nüfusun yerleşimine olanak verecek büyüklükte kentsel alanların planlanmasının hem maliyeti çok yüksektir, hem de bu durum kentin doğal ve kültürel yapısı üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Bu nedenle yeni planlama çalışmalarında gelişme alanları etaplandırılmalı, her bir etapta belirli bir oranda yapılaşma gerçekleşmeden yeni alanların uygulama imar planları yapılmamalıdır.
- 1982 yılı planında planlanan sanayi alanlarının (depolama, küçük sanayi siteleri, organize sanayi bölgesi, sanayi bölgesi, sanayi ve depolama alanı) kent merkezine ve tarıma I. derecede uygun olan alanların yer aldığı Kızılırmak'a yakın planlandığı tespit edilmiştir. Bu durumun ise kentlilerin sağlığına, Kızılırmak çevresindeki tarım alanlarına, su kaynaklarına olumsuz etkiler yaratacağı kaçınılmazdır. Ağırlıklı olarak Kızılırmak çevresinde yer alan tarıma I. derece uygun alanlar koruma altına alınmalı, tarım dışında hiçbir amaç için kullanılmamalı, bu alanlar hiçbir koşulda yerleşim ve sanayi kullanımlarına açılmamalıdır. Tarım, sanayiye hammadde sağlama yanında, sanayinin pazarı olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Büyüyen bir tarım sektörü, istihdamın artmasına ve ekonominin gelişmesine önemli katkılarda bulunacaktır. Tarım sektöründe verimliliğin ve tarımsal üretimde elde edilen gelirin arttırılmasına ve dengeli dağılımına yönelik stratejiler ile birlikte ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesi, üretim teknolojisine ve ürünün pazarlanmasına yani kırsal kalkınmanın sağlanmasına dönük stratejiler geliştirilmelidir.

Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması

Şekil 6. 1972 ve 1982 yılı kent planlarındaki imar sınırı ile mücavir alan sınırı

- Ülkemizdeki tüm kentlerde olduğu gibi Sivas kentin de de mevzii imar planı ile imar değişikliği onama yetkisinin belediye meclislerinde olmasında dolayı kent planlarında bütüncül yaklaşımlar yerine parçacı çözümler ön plandadır. Örneğin; araştırma alanını 1982 yılı nazım imar planında imar sınırı dışında kalan Pirkinik, Kılıhdık ve Şimkürek köyleri günümüzde imar sınırına dâhil edilerek; sırasıyla Çayboyu, Uzuntepe ve Esenyurt Mahallerine dönüştürülmüştür. Kentsel yerleşime açılan bu köylerin tarım alanları üzerinde olduğu belirlenmiştir. Yerleşim alanlarının kırsal alanlara doğru kayması, bir taraftan değerli tarım alanlarının yok olmasına; diğer taraftan tarım alanlarının tarıma uygun olmayan alanlara kaymasına ve bu uygun olmayan alanlarda tarımsal verimi arttırmak amacıyla daha fazla kimyasal ürünün kullanılmasına sebep olmaktadır. Bu

durum ise tüm ekosistem üzerinde tehlike oluşturacaktır. Doğal kaynak değerlerinin yok edilmesine ve bu kaynakların yerel yönetimlerce ranta dönüştürülmesine olanak veren mevzi imar planı ve imar planı değişikliği gibi parçacı çözüm anlayışlarına son verilmelidir. Ülke düzeyinde belirlenen stratejilere göre üretilen bölge planlarına uygun olarak; detaylı analizler sonucu oluşturulan kent planlarının değiştirilmesi zorlaştırılmalıdır.

- Tüm dünyada ve ülkemiz genelinde olduğu gibi araştırma alanında da kent nüfusunun (il-ilçe merkezleri nüfusu) toplam nüfusa oranı yıllar geçtikçe artmış; buna karşın kırsal nüfusta (bucak-köy nüfusu) büyük oranlarda azalma olmuştur. 1965 yılında Sivas kent nüfusu 168.685 iken; 2009 yılında bu sayı 417.756'ya yükselmiştir. Buna karşın kırsal nüfus ise söz konusu yıllarda 536.501'den 215.591'e gerilemiştir (TUİK, 2009). Kırdan kente göç etme eğiliminin temel sebepleri tarıma dayalı ekonominin ve tarımsal yaşam kültürünün egemen olduğu kırsal alanda yaşayan nüfusa yönelik sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki hizmet yetersizliklerinin olmasıdır. Kırdan kente göçlerle bir yandan kentsel alanlarda çarpık kentleşme süreci hızlanmakta; diğer yandan tarıma dayalı ekonomi zayıflamakta ve tarımsal yaşam kültürü giderek yok olmaktadır. Hızlı kentsel büyümenin önüne geçmenin ve sürdürülebilir kentsel çevreler yaratmanın önemli yollarından biri, kırsal sorunları yerinde çözmek ve kırsal nüfus hareket hızını azaltmaktır. Bu kapsamda, kırsalın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakların ekonomik değere dönüştürülmesi ve kırsal yaşamın canlandırılması en önemli hareket noktalarından biridir (Gündüz 2004). Bu bağlamda gelişmiş ülkelerin de gündeminde yer alan bir yandan kentli nüfusun rekreasyon taleplerine cevap veren; diğer yandan kırsal alan kalkınmasında etkin bir araç olan kırsal turizm stratejileri geliştirilerek araştırma alanında kırsal turizm faaliyetleri desteklenmelidir.
- Araştırma alanında yer alan bütün yüzey suyu kaynakları ve çevresi koruma ve rekreasyonel faaliyetler önceliğiyle değerlendirilmeli; "Göydün Sulak Alanı" ile "Serpincik Gölü"nü disiplinler arası çalışmalarla koruma zonları belirlenmeli; bu alanların ekolojik etkilenme bölgeleri tespit edilmelidir. Söz konusu bu alanlara çevresindeki tarımsal faaliyetlerle birlikte diğer kullanım şekillerinin etkileri incelenmelidir.
- Kent sakinlerinin hem yaşam niteliklerini geliştirmek hem de doğanın gerçek fonksiyonlarını garanti altına almak amacıyla Sivas kent merkezine çok yakın bulunan Kızılırmak, Tecer Irmağı, Yıldız Irmağı, Mısırlırmak gibi ırmak ve derelerin çevresinde kentteki yeşil alanlarla bağlantılı bir yeşil ağ kurulmalıdır. Özellikle ırmak ve derelerin çevresindeki tarıma uygun alanlar koruma altına alınmalıdır. Sanayi alanlarında oluşan hava kirliliği, radyasyon, toz ve gürültü etkilerini en aza indirmek amacıyla sanayi bölgeleri çevresinde yeterli genişlikte yeşil kuşaklar oluşturulmalıdır. Ayrıca ulaşım akslarının her birinde olası trafik yükünün oluşturacağı gürültü ve toza karşı da yeşil kuşak planlanmalıdır.
- Sivas kentinin içme ve kullanma suyunun karşılandığı Tavra Bölgesi Su Havzası ve 4 Eylül içme su kaynaklarının mutlak, kısa mesafeli, orta mesafeli ve uzun mesafeli koruma alanları tespit edilmelidir.

Yukarıda verilen bilgiler ve öneriler ışığında Sivas kenti ile ilgili yapılacak olan üst düzey fiziki planlarda; sadece güncel durumun tespiti ile sınırlı kalınmamalı, güncel UA (Uzaktan Algılama) verileri ile birlikte CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) kullanılarak kentin doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin detaylı analizleri yapılmalı; ekonomik kararlar ile mekânsal kullanım kararları çevresel kaynakların sürdürülebilirliği yaklaşımıyla verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Atabay, S. 2005. Stratejik Çevre Değerlendirmesi ve Fiziki Planlama İlişkileri. I. Çevre ve Ormanlık Şurası, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009. *Kentleşme Şurası: T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Raporu*, s. 14, Ankara.
- Gündüz, S. 2004. Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması Ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- HGK, 2009. *Araştırma Alanına Ait Vektör Harita*, Ankara.
- Resmi Gazete 1985. İmar Kanunu, 1985. 3194 sayılı İmar Kanunu, 9 Mayıs 1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete
- Resmi Gazete 2008. Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik. 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete.

Geçmişten Günümüze Sivas Kent Planlarının Alan Kullanımları Yönünden Karşılaştırılması

- Sivas Belediyesi, 2009. *Sivas kenti 1972 Yılı Çevre Düzeni Planı,, 1982 Yılı Nazım İmar Planı, Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi*, Sivas.
- Sivas Valiliği, 2006. *Sivas 2023 Stratejik İl Gelişme Planı. T.C Sivas Valiliği, İl Sosyal ve Ekonomik Planlama Merkezi*, Sivas.
- Topaloğlu M., Berksan B. ve Topaloğlu M.A. 1985. Sivas Nazım İmar Planı Açıklama Raporu. Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Sivas.
- TÜİK, 2009. *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 1965-2009 Yılları Arasındaki Nüfus Sonuçları*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.